

A 2023 évközi minimálbér emelés indokoltságáról

Készítette a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fórumának /VKF/ Munkavállalói oldala megbízásából

Lajtai György

A 2022. december 21-én aláírt minimálbér Megállapodásban

- „Felek ajánlásként fogalmazzák meg, hogy a versenyszférában a lehetőségek figyelembevételével 2023. évben **őrizték meg a bérek reálértékét.**
- Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy amennyiben a gazdasági folyamatok a jelenlegi előrejelzésekhez képest jelentősen eltérően alakulnak (különösen, **ha a 2023. évi átlagos infláció mértéke a 18%-ot meghaladja**), úgy a féléves makrogazdasági és vállalkozási adatok birtokában újra tárgyalják a jelen megállapodásban foglaltakat.”

A következőkben a fenti pontokhoz kapcsolódóan készült szakmai háttéranyag legfontosabb megállapításait adjuk közre.

Az MNB napokban kiadott, 2023 júniusi inflációs jelentése szűkítette az év eleji széles előrejelzési sávot az idej infláció várható alakulására. A szűkített sáv alja, a 16,5%-os mérték meghaladja az év eleji minimálbér emelés 16%-os mértékét, a sáv teteje, a 18,5% pedig a megállapodásban említett 18% felett van. A makrogazdasági előrejelző szakma két **legjobb becslés/tény** mutatóját produkáló műhelye, az ING Bank és a Kopint-Tárki 2023. májusában publikált, éves átlagos inflációra vonatkozó várakozása **eléri, illetve meghaladja a Minimálbér Megállapodásban említett 18%-ot.**

Amennyiben **a minimálbéres keresők háztartásaira jellemző fogyasztási szerkezetben** vizsgáljuk az infláció alakulását, ahol az élelmiszerre és energiafelhasználásra fordított kiadások együttes hányada jóval nagyobb az átlagosnál, az infláció növekedése **2023-ban legalább 1%-kal haladhatja meg** az átlagos mértéket. Az alábbi tábla a 2022-es, 14,5%-os átlagos infláció szerkezetét részletezi **háztartási rétegenként.** Az alacsony jövedelmű háztartások inflációja már ekkor is 0,7%-kal haladta meg az átlagos jövedelemmel rendelkező családokét.

Időszak	Kiadási főcsoportok	A lakosság és a egyes háztartások csoportjai	Fogyasztóiár-index, előző év = 100,0 (százalék)	Fogyasztói súlyarány (százalék)
2022. év	Mindösszesen Kiadási főcsoportok	Összes háztartás	114,5	100
		Aktív háztartások	114,4	100
		Alacsony jövedelmű háztartások	115,2	100
		3 és több gyerekes háztartások	114,7	100
		Nyugdíjasok	115,2	100
	10-17 ÉLELMISZEREK ÖSSZESEN	Összes háztartás	126	27,113
		Aktív háztartások	125,8	26,339
		Alacsony jövedelmű háztartások	127,3	31,753
		3 és több gyerekes háztartások	127	26,963
		Nyugdíjasok	126,8	30,126
	50 HÁZTARTÁSI ENERGIA ÖSSZESEN	Összes háztartás	121,7	4,993
		Aktív háztartások	121,5	4,491
		Alacsony jövedelmű háztartások	120,7	6,7
		3 és több gyerekes háztartások	121,1	4,37
		Nyugdíjasok	122,3	7,131

Forrás: KSH és a szerző saját számítása

Azért csak ekkora a különbség az átlagos jövedelmű háztartások és az alacsony jövedelműek inflációja között, mert a megugró árak miatt **az alacsony jövedelmű háztartásokban** mind élelmiszerekből, mind az energiafelhasználásból **nagyobb mértékben kellett visszafogni a fogyasztást**, mint az átlagos jövedelmű családokban, hogy ki tudják fizetni az élelmiszerek esetében éves átlagban 27,3%-os, a háztartási energia esetében a 20,7%-os költségnövekedést. 2022-ben, az ársapkák alkalmazása ellenére, **az alacsony jövedelmű háztartásokban az élelmiszer kosár 27,3%-os inflációja meghaladta az átlagos jövedelmű családoknál megfigyelt, éves átlagban 26%-os élelmiszer áremelkedést**, a háztartási energia körben pedig **az alacsony jövedelműeknél megfigyelt 20,7%-os infláció alig maradt el az átlagos 21,7%-tól**. Ha az alacsony jövedelmű családok az alapvető fogyasztási cikkekből (élelmiszer és energia) a korábbi (2021. évi) szinten kívánták volna tartani a fogyasztást, akkor – számításaink szerint - ez **2,5%-os inflációs többletet, azaz 16,5%-os háztartási fogyasztói kosár drágulást** okozott volna a számukra, amit azonban már nem tudtak finanszírozni. Vissza kellett fogniuk az alapvető szükségleteikre fordítandó kiadásokat, hogy az egyéb, szintén dráguló tételekre (pl. gyermek nevelés, munkába járás, telefon használat, egészségügyi kiadások) is maradjon fedezet. Mindezt figyelembe véve okkal állíthatjuk, hogy

az alacsony bérű háztartások körében a 2023. évi infláció az előrejelzett, átlagosan 18%-os mértékkel szemben 19%-nál is magasabb lehet.

A minimálbérek reálértékének emelése mellett szól a **magyarországi minimálbér vásárló értékének régiós összevetésben is fokozódó lemaradása**. A hazai minimálbér nettó összege vásárlóerő paritáson számolva (azaz a fogyasztói árkülönbségek hatását kiszűrve) már csak **11,7%-kal** előzi meg a bolgár értéket, miközben a román érték **20%-kal**, a horvát **41%-kal**, a lengyel csaknem **80%-kal** magasabb a bolgár minimálbér vásárlóerő paritáson számított értékénél.

A minimálbér vásárló értéke PPS egységben kifejezve

Ország	2023 bruttó egység	2023 Nettó egység	2023 Nettó egység
Bulgaria	717	556	Bulgária = 100
Csehország	948	644	151,8%
Horvátország	981	785	141,2%
Magyarország	948	621	111,7%
Lengyel.	1 274	994	178,8%
Romania	1 110	571	120,8%
Szlovénia	1 367	1 012	182,0%
Szlovákia	780	546	98,2%

Forrás: Eurostat és a szerző saját számítása

A KSH 2023. évi első negyedéves, a teljes munkavállalói körre (tehát az 5 fő alatti vállalkozásokra is kiterjedő) kereseti adatai szerint a vállalkozói szektorban az átlagbér dinamika **17,8%-os** volt. Ez ugyan alatta marad az év eleji inflációnak, de csaknem **2%-kal magasabb a 2023. év eleji minimálbér emelés mértékénél**. A feldolgozó ipar egészében, azon belül az átlag feletti arányban minimálbéren keresőket foglalkoztató Élelmiszeripari, Textilia, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása ágazatban, valamint a szintén átlag feletti mértékben minimálbéreseket foglalkoztató építőipari, és szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban is jobban nőttek az átlagbérek az első negyedévben, mint a minimálbér.

Teljes munkaidőben alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak bruttó átlagkeresetének változása 2023 első negyedév / 2022 első negyedév

	Mindösszesen	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
Mindösszesen ágazat	110,4%	110,4%	111,5%	109,9%	111,2%
A=== MEZŐGAZDASÁG, ERDŐGAZDÁLKODÁS, HALÁSZAT	118,3%	120,3%	117,5%	117,4%	117,0%
C=== FELDOLGOZÓIPAR	122,3%	120,6%	119,7%	117,3%	125,7%
CA== Élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	119,5%	119,3%	120,2%	117,7%	117,4%
CB== Textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása	118,2%	123,2%	118,9%	117,4%	116,7%
293= Közúti jármű alkatrészeinek gyártása	122,5%	128,1%	122,8%	114,9%	121,0%
41== Épületek építése	117,3%	115,7%	119,8%	117,5%	117,5%
47== Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű, motorkerékpár)	114,9%	115,5%	115,6%	115,4%	115,3%
521= Raktározás, tárolás	114,8%	119,9%	98,6%	123,8%	119,9%
I=== SZÁLLÁSHELY- SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS	116,1%	114,0%	113,3%	114,0%	114,2%
782= Munkaerőkölcsönzés	121,0%	121,7%	111,3%	128,3%	117,1%

Forrás: KSH

A 2023. évi minimálbér jelenlegi összege **42,7%-át teszi ki** a 2023-ra várható, a munkavállalók teljes körével számolt a túlóra és műszakpótlékokkal csökkentett **nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetnek**. Ez a 42,7% továbbra is elmarad az Unió ajánlásban szereplő **50%-os** aránytól és az elmaradás alig csökkent a 2019-es állapothoz képest. Amennyiben marad a mostani minimálbér, az eltérés közte és a pótlékokkal csökkentett nemzetgazdasági átlagkereset 50%-a között - 2019-es árakon számolva - **22 300 ft-ról 27 350 ft-ra nő**.

A minimálbér a nemzetgazdasági átlagkereset arányában

Év	Nemzetgazdaság	Az átlag pótlékokkal csökkentett átlagkereset 50%-a (az uniós minimálbér ajánlás küszöb értéke)	Minimálbér	Minimálbér az átlagkereset %-ában	Eltérés Ft
2019					
Átlagkereset	356 286				
Munkaidő pótlékok	13 685				
Munkaidő pótlékok, %	3,8%				
Pótlékokkal csökkentett átlagkereset	342 601	171 301	149 000	41,8%	-22 301
2021					
Átlagkereset	425 915				
Munkaidő pótlékok	16 278				
Munkaidő pótlékok, %	3,8%				
Pótlékokkal csökkentett átlagkereset	409 637	204 818	167 400	39,3%	-37 418
2022					
Átlagkereset	499 980				
Munkaidő pótlékok	19 109				
Munkaidő pótlékok, %	3,8%				
Pótlékokkal csökkentett átlagkereset	480 871	240 436	200 000	40,0%	-40 436
2023					
Átlagkereset becsült éves ¹	565 480				
Munkaidő pótlékok	21 490				
Munkaidő pótlékok, %	3,8%				
Pótlékokkal csökkentett átlagkereset	543 990	272 000	232 000	42,6%	-40 000
Eltérés 2019. évi áron					- 27 350

Forrás: KSH és a szerző saját számítása

1.A kereset becslése az MNB 2023 júniusi előrejelzésének középértéke alapján történt

Miközben jelenlegi ismereteink szerint **a minimálbér reálértéke 2023-ban csökkenni fog**, a vállalkozói szférában a termelési adók és támogatások egyenlegével korrigált **bruttó eredmény** növekedése valamennyi szektorban, így az ipari és a szolgáltatási szektorokban egyaránt, **meghaladja a bértömeg növekedését**. Ennek nyomán **a bértömeg hozzáadott értékéből való részesedésének a 2019 óta tartó töretlen csökkenése az év eddig eltelt időszakában is folytatódott**.

A KSH negyedéves jövedelmek keletkezése című statisztikája egészen 2023 első negyedévéig követi nyomon a bérek, keresetek tömegének, illetve a vállalati bruttó eredménynek az alakulását. **A bruttó eredmény** a vállalati szektor által előállított hozzáadott érték személyi ráfordításokkal csökkentett összegét tartalmazza.

Az alábbi táblázatban a zölddel festett cellák az adott szereplő (munkavállalói bértömeg, vagy vállalkozói korrigált bruttó eredmény) relatíve magasabb növekedési ütemét és ezzel **a részesedés növekedését**, **az okker színű cellák** a relatíve

alacsonyabb növekedési ütemet és emiatt a **részesevés csökkenését** mutatják az előállított hozzáadott értékből.

	Bruttó hozzáadott érték változása	Bérek és keresetek változása	Bruttó működési eredmény változása az adóegyenleggel korrigálva
2023-1/2022-1 változás			
Mindösszesen Nemzetgazdasági ágak TEÁOR'08	117,9%	111,6%	129,3%
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	151,2%	114,8%	163,3%
Ipar	123,6%	120,9%	130,5%
Ebből: Feldolgozóipar	124,6%	121,5%	131,3%
Építőipar	115,2%	116,8%	119,1%
Szolgáltatások összesen, ebből:	115,4%	108,3%	126,1%
Kereskedelem, gépjárműjavítás, szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás	119,1%	116,9%	128,7%
Szállítás, raktározás	113,4%	106,2%	125,2%
Információ, kommunikáció	114,7%	122,9%	109,4%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	107,1%	114,6%	97,9%

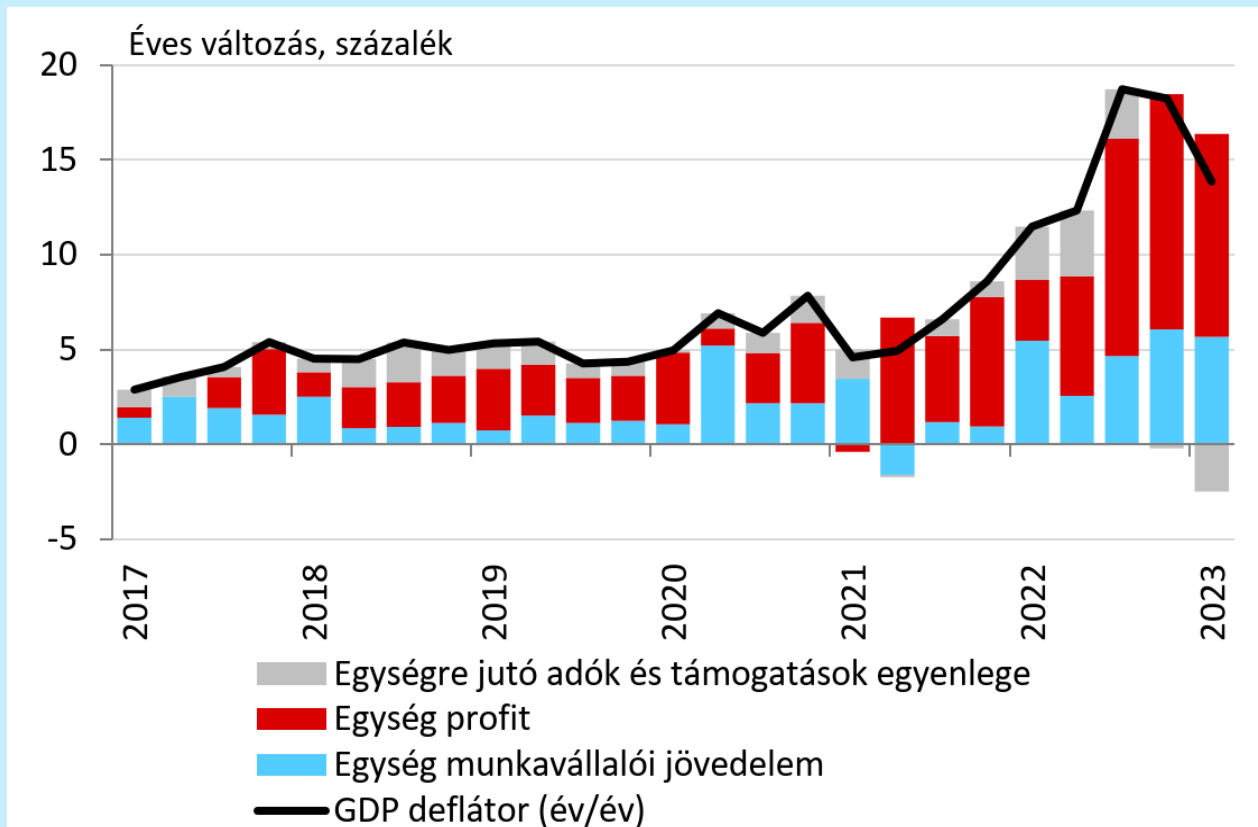
Forrás: KSH

A fentiekben bemutatott **jövedelem megoszlási adatok figyelembevételét** (kiegészülve azoknak a **szakágazati és vállalati méret kategóriák szerinti bontásban történő részletezésével**) a munkavállalói oldal évek óta szorgalmazza a **minimálbér tárgyalásokon**. Újabban a **Magyar Nemzeti Bank** is kiemelt figyelmet szentelt a témának az inflációs jelentéseiben, mégpedig éppen az **infláció mögött meghúzódó hajtóerők taglalása kapcsán**.

Idézet az MNB 2023 márciusi Inflációs jelentéséből: „2022 negyedik negyedében **Magyarországon nőttek a profitok a harmadik legnagyobb mértékben az EU-ban**. A

profitok emelkedése arra utal, hogy az ár dinamika gyorsulása nem csupán az emelkedő költségekből fakad. Az ágazatok széles körében megfigyelhető volt a magas profitnövekedés. **A bérek emelkedése nem rontotta a vállalati profitabilitást, és nincs áremelési kényszer sem a vállalatok részéről a magasabb bérek miatt.** Ezt az általunk készített vállalati interjúk is megerősítették.” szögezi le az MNB jelentése.

3-23. ábra: A GDP deflátor jövedelemoldali felbontása

Forrás: Eurostat, MNB

A legutóbbi 2023 júniusi Jelentés megerősíti a korábbi diagnózist:

„2022 közepétől **a profit több, mint 10 százalékponttal** járult hozzá a bruttó hazai termék árszintjének éves változásához, ami a profitabilitás növekedésére utal. Ezzel szemben a magas bérdinamika és feszes munkaerőpiac ellenére **a munkavállalói jövedelem a profitnál érdemben kisebb mértékben** járult hozzá a deflátor (a GDP árszint) emelkedéséhez az elmúlt negyedévekben”.

Az ING Bank értékelése szerint nemhogy bér gerjesztette inflációról beszélhetünk, hanem ennek az ellenkezője igaz „**Az infláció májusi enyhülése mindenképp a hazai kereslet összeomlásának a következménye, mivel a háztartások vásárlóereje 2023 elején a 2008-2009-es válság óta a legnagyobb mértékben csökkent**”.

A fenti tények alátámasztják azt a szakszervezeti álláspontot, hogy a minimálbér reálértékének megőrzése **nem járna béroldali inflációs hatással**, hiszen a fogyasztói árak kétszámjegyű emelkedésének következtében a fogyasztás reálértéke kétszámjegyű összeggel csökken.

A kiskereskedelmi forgalom naptárhatástól megtisztított volumenindexe üzlettípusok szerint, havonta [előző év azonos időszaka=100,0%]

Év	Hónap	Élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes	Iparcikk jellegű vegyes	Gyógyszer, gyógyászati termék	Használtc ikk	Gépjármű- üzemanyag forgalom	Mindössz- szesen
2022.	január	98,8	96,4	124,2	129,8	110,5	103,7
	február	102,9	111,9	117,2	148,6	118,6	109,9
	március	101,7	111,7	103,1	342,4	150,8	117,1
	április	104,3	116,2	112,8	151,1	136,6	115,3
	május	102,2	107,7	113,1	151,1	137,2	111,1
	június	98,7	96,8	110,4	112,7	124,3	103,8
	július	96,7	103,3	111,0	115,1	127,4	104,3
	augusztus	96,3	102,6	106,5	104,6	118,6	102,4
	szeptember	96,7	108,4	101,7	121,3	118,6	103,0
	október	92,8	105,4	98,6	108,6	119,7	100,6
	november	91,4	100,1	93,6	108,6	127,7	100,6
	december	89,5	94,5	112,1	137,3	101,2	96,0
2023.	január	93,3	98,1	94,8	100,2	90,3	95,5
	február	90,4	80,9	103,7	107,6	85,5	89,9
	március	88,0	87,2	103,8	111,1	70,7	86,8
	április	90,0	79,7	104,6	99,7	77,1	87,4

Forrás: KSH

A szociális érzékenység és a társadalmi leszakadás megakadályozása is amellet szól, hogy ne a **minimálberek reálértékének csökkentésével** lépünk fel az inflációval szemben. Az infláció lassítása sokkal inkább az átlag feletti jövedelmek növekedésének és **legalább ennyire az inflációs profit** visszafogása révén kívánatos.

A minimálbér reálértékének megőrzését célzó évközi emelés idején **foglalkoztatási hatásának** becsléséhez megnéztük a tavalyi, 20%-os emelés után kibontakozó foglalkoztatási folyamatokat. 2022-ben a **teljes munkaidős foglalkoztatottak körében a Mezőgazdasági, és a Szálláshely-vendéglátási** ágazatban, valamint a **Közúti járműalkatrész gyártó szakágazatban** mutatkoztak kedvezőtlen, a foglalkoztatás csökkenését jelző folyamatok, de a többiben, azaz **az ágazatok és a gazdaságilag kevésbé fejlett régiók többségében és 2023 első negyedében már a Közúti járműalkatrész gyártásban is stabil, vagy növekvő a foglalkoztatás.** Fontos tapasztalat továbbá, hogy azokban az ágazatokban – és ilyen mindenekelőtt a Szálláshely – vendéglátás és a Mezőgazdaság, **ahol a teljes munkaidős foglalkoztatás terén csökkenés volt látható, a részmunkaidős (de legalább havi 60 órás) foglalkoztatás tekintetében már erősen nőtt a létszám.** Ez a körülmény azt a gyanút alapozza meg, hogy a minimálbér emelés okozta költség többletet egyes ágazatokban, kiemelten a Szálláshely-vendéglátási ágazatban a részmunkaidős foglalkoztatásba történő átsorolással igyekeztek - esetenként a

munkaidőnyilvántartás valóságostól eltérő vezetésével- megtakarítani, a kedvező eredmény alakulás ellenére is.

A teljes munkaidőben foglalkoztatottak számának változása

TEÁOR08	Időszak	Dél-Dunántúl (Baranya, Somogy, Tolna)	Észak- Magyarország (Borsod-Abaúj- Zemplén, Heves, Nógrád)	Észak-Alföld (Hajdú-Bihar, Jász- Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár- Bereg)	Dél-Alföld (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád- Csanád)
I=== SZÁLLÁSHELY- SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS	2022/2021	109,6%	102,7%	110,6%	103,8%
	2023-1/2022-1	95,5%	96,6%	99,8%	93,2%

A részmunkaidőben foglalkoztatottak számának változása

I=== SZÁLLÁSHELY- SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS	2022/2021	114,9%	115,5%	114,8%	115,3%
	2023-1/2022-1	116,8%	114,7%	118,6%	109,1%

Forrás: KSH

A többször említett inflációs Jelentés is **megnyugtató foglalkoztatási összképet** mutat. A szezonálisan igazított adatok alapján a foglalkoztatás szintje 2023 első negyedévében **historikus csúcson volt**-írják. A foglalkoztatás bővülését a versenyszféra magyarázta. Elsősorban a piaci szolgáltató szektorban (ezen belül a kereskedelem, a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek, az információ, kommunikáció és az ingatlanügyletek területén) nőtt a létszám.

Mivel azonban a minimálbéren foglalkoztatottak aránya nemcsak ágazati, hanem **vállalati méretkategóriák szerinti bontásban is jelentős eltérést mutat**, ezért külön indokolt vizsgálni **a KKV szektor bérfizető képességének** alakulását. Ennek kapcsán érdekes információkat tartalmaz Gáspár Attila és Reizer Balázs cikke, amely a 2022. évi 20%-os minimálbér emelés hatását elemzi, egyebek mellett **az eltérő méretkategóriákba tartozó vállalkozások költség viselő képessége szempontjából**. (Gáspár Attila–Reizer Balázs: Újabb hozzászólás az ismét elmaradt minimálbér vitához, Közgazdasági Szemle, 2023 április).

A vizsgált időszakban (2021 május) **a munkavállalók 9 százaléka** kapott olyan bruttó bért, amely a 2022. évi minimálbér szintje alatt, de a 2021. évi minimálbér szintje felett volt. Az ötnél kevesebbet foglalkoztató **mikrovállalatok körében az érintettek aránya 22 százalék, a kisvállalatoknál (5–49 fő) már csak 16 százalék**, a középvállalatoknál (50–249 fő) 9 százalék, míg a nagyvállalatoknál (legalább 250 munkavállaló) alig 5 százalék. Vagyis minél kisebb egy vállalat, a dolgozóinak annál nagyobb részét érinti a minimálbér-emelés. Ha az említett listából **a kisvállalati kört (5-49 fő között foglalkoztatók) vesszük alapul**, akkor esetükben a 2022. évi minimálbér emelést, és a nem minimálbéres dolgozóiknál a reálbért megőrző 14,5%-os nominális béremelést feltételezve, összességében a szocho 5%-os csökkentése miatt, **a bérköltség többlet 10% körül alakul**, jóval elmaradva az **ipari termelői árak tavalyi, átlagosan 51%-os, az ipari hozzáadott érték 29%-os, vagy akár a kereskedelem-vendéglátás 20%-os hozzáadott érték** emelkedésétől.

A fenti összefoglaló értékelés alapján az a következtetés vonható le, hogy a minimálbér reálértékének a megőrzését biztosító évközi emelés **úgy segítené az érintettek számára átvészelni a jelenleg még mindig magas szinten tartózkodó és érdemben csak az év végére csökkenő inflációig terjedő időszakot, hogy közben nem gerjeszti tovább az inflációt, nem rontaná a foglalkoztatási mutatókat és nem okozna tömeges csődöt a vállalkozói körben.** Ez utóbbinak igazolására idézem a tavalyi, 20%-os minimálbér emelés évében regisztrált cég megszűnések számát és változását a megelőző évekhez viszonyítva.

Időszak	Létszámkategória	Megszűnő vállalkozások számának változása 2019=100
2021/2019	5-9 fő	48,7%
	10-19 fő	45,4%
	20-49 fő	57,5%
	50-249 fő	105,8%
	250 fő felett	110,3%
2022/2019	5-9 fő	43,9%
	10-19 fő	32,7%
	20-49 fő	41,5%
	50-249 fő	102,9%
	250 fő felett	20,5%

Záró gondolatként megjegyezzük, a minimálberről folyó tárgyalások eredményességét nagyban segítené, ha a felek a tárgyalások szakmai megalapozásához szükséges **adatok köréről, rendelkezésre bocsátásáról és az adatok értékelésének szempontjairól** is megegyeznének. A jelen áttekintés ehhez is igyekezett javaslatokkal szolgálni.